

„A cél az, hogy a könyvtárba mindenki otthonról, a saját asztaláról tudjon majd belépni”

2017-ben még könyveket olvasni járunk a könyvtárba? Mit tehet egy könyvtár, hogy a Wikipédia használata helyett magához csábítsa az embereket? Milyen lesz a jövő könyvtára? Erről beszélgettem *Tüske Lászlóval*, az *Országos Széchényi Könyvtár* főigazgatójával és *Horváth Péterrel*, a kaposvári *Takáts Gyula Megyei és Városi Könyvtár* igazgatójával.

2017-et írunk, és a könyvtár szóról a többségnek még mindig az ugrik be, hogy a könyvtár egy olyan hely, ahol könyveket tárolnak. Magából a könyvtár szóból is ez olvasható ki. Pedig a szakma szerint a könyvtárak nem könyveket gyűjtenek, hanem információkat, csak hogy ez az elmélet a köztudatba még nem szivárgott át. Az internetezési szokások megváltoztatták a könyvtárhasználati szokásainkat is, de ez még nem jelenti azt, hogy a digitalizált érásban ne lennének majd könyvtárak. Könyvtárak mindenképpen lesznek, és a könyvtárosok munkájára is mindenképpen szükség lesz, de ezek a könyvtárak már nagyon mások lesznek, mint amelyeket most ismerünk.

Az elveszett olvasók nyomában

Könyvtáros berkekben a közmegegyezés nagyjából az, hogy ha egy település lakosságának kb. tíz százaléka könyvtárhasználó, akkor az már jónak számít, pedig ez egy elég alacsony szám – mondja Horváth Péter, a kaposvári Takáts Gyula Megyei és Városi Könyvtár igazgatója. A könyvtárhasználat, valamint ezen belül is a könyvkölcsönzés jelentősen visszaesett az internet széles körű elterjedése óta, és főképp a kamaszok között jelentős a lemorzsolódás. Horváth szerint az egyik leggyakoribb oka ennek, hogy a legtöbb könyvtárban nincs egy külön számukra kialakított hely. A gyerekkönyvtárból már kinőttek, a felnőttkönyvtárban pedig még nem érzik jól magukat. Az utóbbi pár évben indult el egy olyan trend, hogy sok könyvtárban tinisarkokat

alakítanak ki, és ezt a korosztályt is próbálják kiszolgálni nekik szóló programokkal.

Horváth Péter (fotó: Parrag-Mandl Annamária)

Az *Országos Könyvtári Napokon* például meghirdették a nagy könyves beavatást, ami kifejezetten a 14 és 21 év közötti fiataloknak szól, és az összeállított irodalomlistán található olvasmányokat kellett kreatív módon feldolgozni képregényként, YouTube-videóként, videoklipként. Ebből is látszik, hogy egy mai könyvtárnak kreatív programok gamadájával kell készülnie ahhoz, hogy magához csábítsa a látogatókat. Már rég nem elég helyet biztosítani a nyugodt olvasáshoz és összeválogatni a megfelelő könyveket.

A könyvtár az új művelődési ház?

Tüske László, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója szerint abban nincs semmi újdonság, hogy a könyvtárak nemcsak könyvraktárként funkcionálnak, hanem kulturális térként is. Az azonban mindenképp újdonságot jelent, hogy ebbéli szerepük jelentősen megnőtt.

Régen is szervezett minden könyvtár író-olvasó találkozókat, könyveket népszerűsítő, netán tudományos előadásokat. A változás abban van, hogy – kis túlzással – ma már ki sem látszunk a kulturális rendezvényekből.

Tüske László, az Országos Széchényi Könyvtár főigazgatója

„Örömmel szervezünk többek között könyvbemutatókat, kiállításokat, tudományos előadásokat az OSZK-ban, mert a látogatók nagy érdeklődéssel fogadják, számítanak rá, és már a naptárjukban is helye van ezeknek a rendezvényeknek. Törekszünk a rendszerességre, sorozatokat indítunk, hogy valódi »harmadik térként« működve részt vegyünk a főváros kulturális vérkeringésében. Mint minden gyűjteményben, nálunk is vannak olyan anyagok, amelyek valamilyen szempontból ritkaságnak számítanak, ily módon a hétköznapiakban nem találkozunk ezekkel az olvasó, látogató. A gyűjtemény unikális darabjainak feltárása, hozzáférhetővé tétele, bemutatása iránti társadalmi igény szinte kényszeríti a könyvtárakat, hogy változtatásnak közönségpolitikájukon. Az Országos Széchényi Könyvtárban hetedik évada zajlik a KönyvTÁRlat című sorozatunk, s elmondhatom, hogy iskolapéldája lehetne »a könyvtár mint harmadik tér« programnak. A programsorozat alap gondolata, hogy a gyűjtemény bizonyos darabjait, ritkaságait bemutassuk, s ennek érdekében az egyes témákra előadást és előadó-művészeti eseményt szervezzünk.”

Horváth Péter úgy érzi, hogy a könyvtárak egyre inkább átveszik a közművelődési intézmények feladatait, és ma már sokkal inkább működnek művelődési házként, mint könyvtárként. Egyre távolabb és egyre jobban a különféle foglalkozások és kulturális tevékenységek szervezése felé tolódik a könyvtárak működése. A hagyományos könyvtár-

ismereti órák mellett megjelentek a kézműves foglalkozások gyerekeknek, valamint a civil szervezetek előadásai és képzései.

Könyvtár – Otthonról egy kattintásnyira

Egy könyvtárnak ma szorosan be kell kapcsolódnia a neki otthont adó város vérkeringésébe, de ez még nem jelenti azt, hogy a hagyományos könyvtári funkcióira ne volna szükség. Tüske László szerint hazánkban is elindultak azok a folyamatok, melyek egy korszerű, XXI. századi könyvtárhálózat megteremtésére irányulnak. „Az Országos Széchényi Könyvtár jelenleg egy projekten dolgozik, aminek az a célja, hogy egy országos hatókörű könyvtár-technológiai rendszer jöjjön létre. Az elmúlt évtizedekben kialakult országos központi katalógus és dokumentumellátó rendszer megújítása egyre sürgetőbb könyvtárszakmai kérdés. Hasonlóan fontos feladat – és csak a könyvtárak együttműködésében valósítható meg – az országos könyvtári digitalizálás is.” A könyv ma még megkerülhetetlen, hiszen szükség van könyvek használatára. A könyvtár elnevezés is magában rejtje, hogy ez egy olyan hely, ahol a könyvet gyűjteményezik, megőrzik, óvják az állagát, és bizonyos esetekben kutatási céllal feldolgozzák. Ezek a könyvtár mint intézmény alapfeladatai. Ezekkel párhuzamosan az OSZK főigazgatója további funkcióit is kiemeli:

Én a könyvtárakat könyvtár-informatikai nagyüzemnek tekintem, ami azt jelenti, hogy hozzáférést biztosít minden felhasználó részére – magyarázza Tüske, aki szerint a hosszú távú cél az, hogy a könyvtárba mindenki otthonról, a saját számítógépéről tudjon belépni.

Takáts Gyula Megyei és Városi Könyvtár

A jövő könyvtára

Ez most azt jelenti, hogy hosszú távon a könyvek és adatok digitalizálásával a könyvtárosok saját maguk alatt vágják a fát? A helyzet Horváth Péter szerint ennyire azért nem egyszerű:

A közhiedelemmel ellentétben nincs fent minden az interneten, vagy ha fent is van, nem biztos, hogy egy átlagos kereső megtalálja. A könyvtárak csak azokat a tartalmakat tudják otthonról elérhetővé tenni, amelyek már kikerültek a szerzői jog hatálya alól, vagyis a szerző halála óta már eltelt hetven év. A szerzői jog által védett tartalmakat is szabad digitalizálni, de a törvény kiköti azt, hogy ezekhez csak a könyvtárakban direkt erre a célra bekötött számítógépeken, csak egy belső hálózaton lehessen hozzáférni. Inentől kezdve a digitalizálás csak egy pluszszolgáltatás, mert ahelyett, hogy valakinek a könyvet kellene végignéznie, a digitalizált szöveget tudjuk géppel kereshetővé tenni.

Persze Horváth is tisztában van azzal, hogy a jövő a teljes digitalizációé, és szerinte ötven év múlva mai értelemben vett könyvtárakat már csak elvétve találhatunk majd. *„Lesznek majd bizonyos munkacsoportok, amelyek az információ feltárásával, rendszerezésével és hozzáférhetővé tételével fognak foglalkozni.”*

Tüske László véleménye szerint a könyvtár új közösségi térként élhet tovább, a klasszikus értelemben vett intézmény, amelynek feladata a gyűjtemény helyszínen történő hozzáféréseinek biztosítása, várhatóan nem így fog működni. A könyvtár informatikai nagyüzem lesz, amelynek bizonyos központjaiban folyamatosan növekszik az elektronikusan őrzött információmennyiség. A könyvtárosok dolga az lesz, hogy különböző szempontok alapján adatbázisokat, tematikus honlapokat vagy ma még nem ismert megoldásokat dolgozzanak ki, melyek tartalma távolról is elérhetővé válik.

A könyvtár az információk tára, és nem kizárólag a könyveké. Az, hogy pergamenen, könyveken vagy digitálisan őrizzük az információt, mindig egy kultúr-

történeti időszakot jelent. A könyvtáros feladata az információ kezelése és a hozzáférés biztosítása, függetlenül attól, hogy agyagtábláról, papiruszról, papírról beszélünk-e.

Az e-könyv vajon mi?

Így néztek ki a régi idők guruló könyvtárai

A híres *New York Public Library* nemrég tette közzé, hogy a könyvkölcsönzéseik nagyjából húsz százalékát már az e-könyvek kölcsönzéseik teszik ki. Amikor a magyar szakemberektől a hazai számokról érdeklődöm, meglepő választ kapok. *„Amennyire én tudom, nagyon kevés próbálkozás van a könyvtárakban az e-book-kölcsönzésre. A könyvtárak és a kiadók még nem találták meg ebben azt a közös álláspontot, amire ehhez szükség lenne. Nincs kialakult konszenzus abban, hogy ez hogyan valósulhatna meg, és például egy e-könyv kölcsönzése után egy könyvtárnak mennyit kellene fizetnie egy kiadónak. Gondot jelentene az is, hogy az e-könyv-olvasót is a könyvtár biztosítsa-e, de a legfőbb problémát itt a jogi rész jelenti”* – mondja Horváth Péter. A nagy magyar e-könyv-áttörés a könyvtárakban tehát még várat magára.

Forrás:

<http://www.nlcafe.hu/ezvan/20171106/konyvtarak-ivoje/>

Válogatta: Berke Barnabásné